Valtakunnallinen vammaisneuvosto **LAUSUNTO**
Invalidiliitto ry
Helsingin kaupungin vammaisneuvosto **15.3.2016**

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Viite: Kuuleminen 15.3.2016

Asia: Valtakunnallisen vammaisneuvoston, Invalidiliiton ja Helsingin kaupungin vammaisneuvoston lausunto koskien hallituksen esitystä liikennevakuutuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 123/2015)

Valtakunnallinen vammaisneuvosto, Invalidiliitto ja Helsingin kaupungin vammaisneuvosto kiittävät mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä liikennevakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lausunnossa keskitytään käsittelemään uudistusta vain siltä osin, kuin sillä on vaikutusta vammaisten tai muutoin pitkäaikaisesti liikkumisrajoitteisten henkilöiden sähkökäyttöisten liikkumisen apuvälineiden vakuutusturvaan.

Taustaa

Vammaisten ihmisten käyttämät sähköiset liikkumisen apuvälineet, kuten sähköpyörätuolit ja inva-mopedit ovat 1950-luvulta (STM:n päätös 11.1.1951) asti olleet liikennevakuutuksen piirissä niin sanotulla 0-tariffilla eli niistä ei ole peritty vakuutusmaksua. Käytäntöä koskevaa päätöstä ei sinänsä ole koskaan kumottu, mutta Liikennevakuutuskeskus on jo joitakin vuosia sitten tulkinnut ja ohjeistanut myös vakuutusyhtiöitä siten, että maksuja voidaan periä. Käytäntö on katsottu lain mukaiseksi.

Vuoden 2016 alusta muuttunut ajoneuvolaki muutti tilannetta jälleen. 1.1.2016 voimaan tulleen avoneuvolain muutoksen johdosta **Liikennevakuutuskeskus ja vakuutusyhtiöt ovat tulkinneet voimassaolevaa liikennevakuutuslakia ja direktiiviä siten, ettei kaikkein hitaimmin kulkevia ja vähätehoisia ajoneuvolain tarkoittamia sähkökäyttöisiä ajoneuvoja ja muita liikkumisvälineitä ole velvollisuutta tai voida vakuuttaa, eikä niiden aiheuttamia vahinkoja korvata myöskään Liikennevakuutuskeskuksen toimesta.** Tähän ryhmään kuuluvat uusien nopeasti yleistyvien erilaisten sähköisten liikkumisvälineiden lisäksi myös vaikeavammaisten henkilöiden jatkuvasti liikkumisessaan tarvitsemat sähköpyörätuolit ja osittain myös pienimmät sähkökäyttöiset mopedit, joilla saa ajaa jalankulkijana jalkakäytävällä. Näillä laitteilla saa liikkua jalkakäytävällä

kävelynopeutta eikä niille ole määritelty tarkempia teknisiä vaatimuksia. Laitteissa saa olla tehoa maksimissaan 1 kW ja maksiminopeus enintään 15 km/h.

Vammaisten henkilöiden tilanne on nyt suojaton

Muuttuneessa tilanteessa ongelmaksi on muodostunut, että jalankulun mahdollistaville tai avustaville liikkumisvälineille, kuten sähköpyörätuolit tai sähkökäyttöiset kevyet mopedit ei voi enää ottaa liikennevakuutusta, vaan vammaisten henkilöiden tulisi turvautua vapaaehtoisiin vakuutuksiin, joiden myöntämisessä ja hinnoittelussa on ilmennyt jatkuvia ongelmia. **Vammaisuus katsotaan vakuutusmatemaattisesti usein niin suureksi riskiksi, ettei vapaaehtoisia vakuutuksia joko myönnetä tai niiden hinta muodostuu kohtuuttomaksi.**

Apuvälineiden tulee kuitenkin olla käyttäjilleen maksuttomia ja käyttökuluiltaan kohtuullisia. Sekä sähköpyörätuolit, että kevytrakenteiset sähkömopedit ovat pääasiassa yhteiskunnan korvaamia / käyttöön lainaamia apuvälineitä vaikeavammaisen henkilön omatoimisuuden, itsenäisen liikkumisen ja toimintakyvyn lisäämiseksi. Apuvälineiden myöntäjätahot eivät kuitenkaan vakuuta laitteita tai kanna laitteiden käytöstä aiheutuvaa taloudellista vastuuta.

Vakuuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle jäädessään vaikeasti liikuntavammaisille sähköpyörätuolin tai kevyen sähkömopedin käyttäjille aiheutuu **kohtuuton vastuu** liikkumisestaan päivittäin tieliikenteessä. Sähköpyörätuoli tai sähkömopedi voivat onnettomuustilanteessa aiheuttaa suuriakin vahinkoja myös ulkopuolisille henkilöille ja heidän omaisuudelleen.

On erityisen tärkeää huomata, että **liikuntavammaiselle ihmiselle liikkumisvälineen käyttö ei ole vapaaehtoista tai vaihtoehtoista** jollekulle muulle liikkumistavalle, kuten useimmiten vammattomien kansalaisten kohdalla on, kun he käyttävät erilaisia sähköisiä liikkumisvälineitä. Siksi vammaisten tai muulla tavoin pitkäaikaisesti liikkumisrajoitteisten henkilöiden tilanne tulee ratkaista lainsäädännöllisesti erikseen, eikä jättää vammaisia ihmisiä suojattomaksi ja vakuutusmarkkinoiden armoille.

Suomi ratifioi lopullisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen vielä tänä vuonna eli saattaa sen lakina voimaan. YK:n vammaissopimus sitoo oikeudellisesti sen hyväksynyttä valtiota. Suomen on kuitenkin toteutettava tehokkaita toimia mm. artiklan 20 vammaisten henkilökohtaisen liikkumisen varmistamiseksi, jotta vammaiset voivat osallistua täysimääräisesti yhteiskunnassa. Valtion tulee myös kuntoutusartiklan 26 mukaisesti edistää apuvälineiden käyttöä. Tämä nyt esitetty erillissääntely on mahdollista toteuttaa, jotta vammaiset henkilöt asetetaan tosiasiallisesti yhdenvertaiseen asemaan muiden liikenteessä liikkuvien henkilöiden kanssa eli positiivinen erityiskohtelu vammaisten osalta on sallittua yhdenvertaisuuslain 9 §:n mukaisesti ja YK:n vammaissopimuksen artiklan 5 nojalla.

Ratkaisuehdotus

Tilanne vaatii siis ehdottomasti pikaista selkiyttämistä, eikä se saisi jäädä muodostuvassa oikeuskäytännössä ratkaistavaksi. Valtakunnallinen vammaisneuvosto,

Invalidiliitto ja Helsingin kaupungin vammaisneuvosto ehdottavat, että nyt kyseessä olevaan **liikennevakuutuslakiin lain 8 §:n 1 momentissa mainittuun vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettujen ajoneuvojen ryhmään lisättäisiin uusi kohta,** jonka mukaan ”Liikennevakuutusta ei tarvitse ottaa…5) sellaiselle yksinomaan vammaisten käyttöön tarkoitetuille sähköpyörätuoleille, tai muille vastaaville (kevytrakenteisille) ajoneuvoille, jota ei tarvitse rekisteröidä.” Tällöin **vahingot korvaisi Liikennevakuutuskeskus**, joka vastaa vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettujen ajoneuvojen aiheuttamista vahingoista.

Aiemmassa Sosiaali- ja terveysministeriön hallituksen esityksessä eduskunnalle liikennevakuutuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (7.1.2015; STM047:00/2008) oli lain perusteluissa nimenomaisesti kirjattu mahdollisuus jättää liikennevakuuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle liikkumisrajoitteisten sähköpyörätuolit. Invalidiliitto lausunnossaan kannatti tätä näkemystä, koska lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä ei voida vammaiselta periä maksua, kuten esim. vakuutusmaksua. Toisaalta sähköpyörätuolin ja muiden sähkökäyttöisten liikkumisapuvälineiden vakuutusturvan säilyttämisen takia on perusteltua edellyttää vastuun liikenteessä sattuneesta vahingosta palautuvan Liikennevakuutuskeskukselle.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto

Merja Heikkonen
pääsihteeri

Invalidiliitto ry

Henrik Gustafsson
lakimies

Helsingin kaupungin vammaisneuvosto

Reija Lampinen
vammaisasiamies